

KONSPEKT LEKCJI DO DYSPOZYCJI WYCHOWAWCY

Lekcja dla uczniów gimnazjum

Oprac. Małgorzata Drabik

TEMAT: CZY ZNASZ SWOJE PRAWA?

CELE:

Uczeń:

Zna historię praw dziecka.

Wie, jakie prawa gwarantuje mu Konwencja o Prawach Dziecka.

Dostrzega różnice między pojęciami: prawo i wolność.

METODY: wykład – prezentacja multimedialna, zajęcia warsztatowe

TOK LEKCJI:

1. Przedstawienie krótkiej historii praw dziecka

Prawa dziecka określają pozycję prawną osoby, która nie ukończyła 18. Roku życia i jest obywatelem danego kraju. Wyznaczają one nie tylko zakres ochrony prawnej dziecka w społeczeństwie, ale także związane z nią obowiązki dziecka wobec rodziców i rodziców wobec dzieci. Gwarantem tych praw jest państwo działające poprzez swoje instytucje. Idea wyodrębnienia praw dziecka pojawiła się stosunkowo niedawno jako konsekwencja postrzegania dziecka jako podmiotu społecznego, a nie wyłącznie elementu czy wręcz własności rodziny.

Pierwszy akt międzynarodowy chroniący prawa dziecka został ogłoszony przez Międzynarodowy Związek Pomocy Dzieciom w 1920 roku w Genewie i nosił nazwę Deklaracja Praw Dziecka. Została ona przyjęta w 1924 roku przez Ligę Narodów i znana jest pod nazwą Deklaracji Genewskiej. Dokument ten w preambule zawiera znane zdanie: „...Ludzkość powinna dać dziecku wszystko, co posiada najlepszego”.

Chroniąc dziecko Deklaracja odchodzi od dotychczasowego nacisku na dobroczynność, podkreślając obowiązki państwa i powinności dorosłych wobec dzieci.

10 grudnia 1948 roku Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych uchwaliło Powszechną Deklarację Praw Człowieka. Stanowi ona, że macierzyństwo i dzieciństwo winny być otoczone specjalną troską i pomocą ze strony państwa. Postanawia też, że wszystkie dzieci, bez względu na pochodzenie, mają prawo do korzystania z takiej samej ochrony socjalnej.

Deklaracja o Prawach Dziecka przyjęta przez ONZ w 1959 roku, potwierdzając założenia Deklaracji Genewskiej oraz uwzględniając postanowienia Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, rozszerzyła prawa na dzieci ułomne, chore umysłowo, nieprzystosowane społecznie i sieroty oraz zrównała w prawach dzieci pozamałżeńskie.

Inicjatorem Konwencji o Prawach Dziecka była Polska, która zgłosiła jej projekt 07. Lutego 1978 roku. Po 11 latach dyskusji nad projektem uchwalono Konwencję 20 listopada 1989 roku na Zgromadzeniu Ogólnym Narodów Zjednoczonych. Weszła ona w życie 2 września 1990 roku z chwilą ratyfikowania jej przez dwudzieste państwo. W Polsce obowiązuje ona od 7 lipca 1991 roku. Przystępując do Konwencji państwo strona ma prawo złożyć zastrzeżenia do konkretnych postanowień. Polska złożyła zastrzeżenia do art. 7 (w związku z obowiązującą w Polsce zasadą tajności adopcji) oraz do art. 38 (w Polsce nie przewiduje się rekrutacji do wojska osób poniżej 15 roku życia). Polska złożyła również dwie deklaracje: Pierwsza dotyczy realizacji praw zawartych w artykułach od 12 do 16 (prawo do wyrażania własnych poglądów, do swobodnej wypowiedzi, do zdobywania informacji, swobody myśli i wyznania, zrzeszania się, prawo do tajemnicy korespondencji) i mówi, że mogą być one realizowane z poszanowaniem władzy rodzicielskiej; druga odnosi się do art.24 par. 2f i podkreśla, że poradnictwo rodzinne oraz wychowanie w zakresie planowania rodziny winno pozostawać w zgodzie z zasadami moralności.

Konwencję nazywa się światową konstytucją praw dziecka. Składa się ona z preambuły zawierającej 13 paragrafów, w których określone zostały założenia ogólne oraz z trzech części postanawiających. Pierwsza część zawiera 41 artykułów dotyczących zobowiązań państwa w zakresie realizowania poszczególnych praw dziecka. Część druga (art.42 –45) zawiera postanowienia określające sposób egzekwowania i kontrolowania zobowiązań państwa i trzecia (art. 46 – 54) określa zasady przystąpienia do konwencji.

Konwencja ustanawia status dziecka oparty na następujących założeniach:

- *dziecko jest samodzielnym podmiotem. Ze względu na swoją niedojrzałość psychiczną i fizyczną wymaga szczególnej opieki i ochrony prawnej;
- *dziecko jako istota wymaga poszanowania jego tożsamości, godności i prywatności;
- *rodzina jest najlepszym środowiskiem wychowania dziecka
- *państwo ma wspierać rodzinę a nie wyręczać ją w jej funkcjach

2. Wyjaśnienie pojęć: prawo i wolność

Prawo do.... realizację gwarantuje państwo. Każdy z nas jest równy wobec prawa, bez względu na pochodzenie, płeć, wyznawaną religię, kolor skóry, rasę, poglądy, pochodzenie społeczne. Prawa przysługują każdemu człowiekowi, są nienaruszalne i niezbywalne, to znaczy, że nikt nie może nam ich odebrać, nie możemy też zrezygnować ze swoich praw z ważnym skutkiem prawnym.

Wolność od..... jest obszarem, w który państwo nie może ingerować: wolność słowa, religii, wyrażania myśli, poglądów itd.

3. Przedstawienie katalogu praw dziecka na podstawie Konwencji o Prawach Dziecka

Na katalog praw przyznanych dziecku składają się prawa osobiste, socjalne, kulturalne i polityczne (dla dzieci starszych). Nie przyznano dzieciom praw ekonomicznych, pozostawiając je pod opieką prawną dorosłych.

Prawa i wolności osobiste:

- prawo do życia i rozwoju
- prawo do tożsamości (nazwisko, imię, obywatelstwo, wiedza o własnym pochodzeniu)
- prawo do swobody myśli, sumienia i wyznania;
- prawo do wyrażania własnych poglądów i występowania w sprawach dotyczących dziecka, w postępowaniu administracyjnym i sądowym;
- prawo do wychowania w rodzinie i kontaktów z rodzicami w przypadku rozłączenia z nimi;
- prawo do wolności od przemocy fizycznej lub psychicznej, wyzysku, nadużyć seksualnych i wszelkiego okrucieństwa;
- prawo do nierekrutowania do wojska poniżej 15 roku życia

Prawa socjalne:

- prawo do odpowiedniego standardu życia;
- prawo do ochrony zdrowia;
- prawo do zabezpieczenia socjalnego;
- prawo do wypoczynku i czasu wolnego;

Prawa kulturalne:

- prawo do nauki (obowiązkowa i bezpłatna w zakresie szkoły podstawowej)
- prawo do korzystania z dóbr kultury;
- prawo do informacji;
- prawo do znajomości swoich praw;

Prawa polityczne:

- prawo do stowarzyszania się i zgromadzeń w celach pokojowych;

4. Wykonanie ćwiczenia

W związku z przynależnymi mi prawami:

Wolno mi	Władze są zobowiązane	Władze nie mogą
*chodzić do kościoła *publicznie wypowiadać się na temat władzy *zorganizować demonstrację *być uznanym za niewinnego, dopóki nie zostanie mi udowodniona wina *nie wpuścić do mieszkania policji, jeśli nie ma nakazu przeszukania *całkowicie dysponować swoimi rzeczami i czasem *spotykać się z kim chcę	*rozpatrzyć i odpowiedzieć na moją skargę przeciwko urzędnikom *zapewnić mi obrońcę z urzędu *zapewnić mi niezawisły sąd *zapewnić mi środki do życia w godnych warunkach *zapewnić mi ochronę w niebezpiecznych dla mnie sytuacjach *umożliwić mi dostęp do informacji *chronić moje dane osobowe *umożliwić mi korzystanie ze	*zakazać mi wyznawania mojej religii *wprowadzić cenzury moich wypowiedzi *zakładać podsłuchu w moim domu *nakazać chodzenia na lekcje religii *wchodzić do mojego mieszkania bez nakazu rewizji *prowadzić kontroli książek, które czytam *zmuszać mnie do składania zeznań i oświadczeń

*uczyć się *rozwijać swoje zainteresowania *chodzić do kina i teatru *pisać krytyczne artykuły do gazet wybierać swoich przyjaciół	zdobyczy kultury i nauki *zapewnić mi opiekę zdrowotną	*uwięzić mnie bez wyroku sądowego *przeszukiwać moich rzeczy osobistych bez nakazu
--	---	---

Uzupełnij zdania:

Jeśli przysługuje mi wolność słowa, to mogę.....

Innym zaś nie wolno.....

Jeśli mam prawo do prywatności, to znaczy, że mogę.....

Inni zaś nie mogą.....

Jeśli mam prawo do życia w godnych warunkach, to należy mi się.....

Innym zaś nie wolno.....

Jeśli mam prawo do udziału w życiu politycznym, to wolno mi.....

Władze zaś powinny.....

Jeśli przysługuje mi wolność wyznania, religii, to mogę.....

Inni zaś nie powinni.....

Jeśli ma prawo do procesu sądowego, to znaczy, że mogę.....

Władze zaś powinny.....

Jeśli mam prawo do ochrony danych osobowych, to znaczy, że mogę.....

Innym zaś nie wolno.....

Jeśli mam prawo do wyrażania swojej indywidualności, to mogę.....

Inni zaś nie powinni.....

Moja powinnością w stosunku do siebie i drugih osób jest.....

5. Praca w zespołach, wykonanie ćwiczenia – poker kryterialny

- a- Podzielcie się na pięcioosobowe zespoły i usiądźcie przy jednym stoliku. Rozłóżcie przed sobą plansze do gry:

<table border="1" style="margin: auto; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="text-align: center; padding: 10px;"> <table border="1" style="margin: auto; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="text-align: center; padding: 5px;">ZAWSZE</td> </tr> </table> </td> </tr> <tr> <td style="text-align: center; padding: 10px;"> W WIĘKSZOŚCI PRZYPADKÓW </td> </tr> </table>	<table border="1" style="margin: auto; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="text-align: center; padding: 5px;">ZAWSZE</td> </tr> </table>	ZAWSZE	W WIĘKSZOŚCI PRZYPADKÓW
<table border="1" style="margin: auto; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="text-align: center; padding: 5px;">ZAWSZE</td> </tr> </table>	ZAWSZE		
ZAWSZE			
W WIĘKSZOŚCI PRZYPADKÓW			
CZASAMI			

b- Rozdajcie karty między siebie, nie szkodzi jeśli ktoś dostanie o jedną kartę więcej niż inni

Każdy uczeń bez konsultowania się z innymi odczytuje uważnie swoje karteczki i kładzie w tej części planszy, którą uważa za odpowiednią dla danego twierdzenia. Np. jeśli ktoś uważa, że rodzice i wychowawcy nie powinni w żadnej sytuacji stosować kar fizycznych wobec dzieci, kładzie karteczkę na polu ZAWSZE. Karteczka powinna być odwrócona napisem do góry.

- c- Gdy wszystkie osoby z grupy skończą rozkładanie swoich karteczek, przyjrzyjcie się uważnie, na jakich polach zostały one umieszczone. Każdy ma prawo zakwestionować decyzje podjęte przez kolegów – jeśli uważa, że coś zostało położone w złym miejscu, przekłada karteczkę na drugą stronę (napisem do dołu)
- d- Gdy wszyscy skończą ten etap pracy, spiszcie te przypadki, które pozostały odwrócone napisem do góry – to takie prawa i wolności dziecka, co do których wszyscy członkowie grupy byli zgodni. Niektóre z nich znajdują się na polu ZAWSZE, inne na polu w WIEKSZOŚCI PRZYPADKÓW, a jeszcze inne – na obszarze oznaczonym – CZASAMI.
- e- Przyjrzyjcie się teraz tym kartkom, które zostały odwrócone napisem do dołu. Ustalcie, kto je położył w danej części planszy, a kto pogląd ten zakwestionował. Osoby te powinny uzasadnić swoje zdanie, a grupa ma chwilę na uzgodnienie, gdzie ostatecznie te karty powinny się znaleźć. Jeśli nie możecie się zgodzić w jakiejś sprawie to trudno – bądźcie jedynie przygotowani na wyjaśnienie innym zespołom przyczyn braku zgody.

Kartki do umieszczenia na planszy:

1. Rodzice powinni zapewnić dziecku odpowiednie wyżywienie.
2. Rodzice i wychowawcy nie powinni stosować kar cielesnych
3. Dzieci mają prawo do miłości rodziców.
4. Dzieci mają prawo do wyrażania własnych poglądów.
5. Dzieci mają prawo do wypoczynku i czasu wolnego.
6. Dzieci mają prawo do bezpłatnej nauki.
7. Dzieci nie mogą być skazywane na karę dożywotniego więzienia
8. Dzieci nie można zmuszać do pracy.
9. Dzieci mogą się kontaktować i przyjaźnić z kim chcą.
10. Dzieci mają prawo do tajemnic.

6. Podsumowanie

Przypomnienie praw, jakie przysługują dzieciom na podstawie Konwencji o Prawach Dziecka.

Podkreślenie, że dzieci powinny upominać się o swoje prawa, ale nie mogą zapominać, że inni też je mają.